

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (prvá komora)

z 20. apríla 2023 *

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Hospodárska súťaž – Vertikálne obmedzenia hospodárskej súťaže – Článok 101 ods. 1 a 2 ZFEÚ – Zásada efektivity – Nariadenie (ES) č. 1/2003 – Článok 2 – Smernica 2014/104/EÚ – Článok 9 ods. 1 – Závazný účinok konečných rozhodnutí vnútroštátnych orgánov hospodárskej súťaže, ktorými sa konštatuje porušenie pravidiel práva hospodárskej súťaže – Časová a vecná pôsobnosť – Žaloby o náhradu škody a o neplatnosť v dôsledku porušenia ustanovení práva hospodárskej súťaže Únie“

Vo veci C-25/21,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný rozhodnutím Juzgado de lo Mercantil n° 2 de Madrid (Obchodný súd č. 2 Madrid, Španielsko) z 30. novembra 2020 a doručený Súdnemu dvoru 15. januára 2021, ktorý súvisí s konaním:

ZA,

AZ,

BX,

CV,

DU,

ET

proti

Repsol Comercial de Productos Petrolíferos SA,

SÚDNY DVOR (prvá komora),

v zložení: predseda prvej komory A. Arabadžiev (spravodajca), sudcovia P. G. Xuereb, A. Kumin, N. Wahl a I. Ziemele,

generálny advokát: G. Pitruzzella,

tajomník: M. Ferreira, hlavná referentka,

* Jazyk konania: španielčina.

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 19. mája 2022,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- ZA, AZ, BX, CV, DU a ET, v zastúpení: A. Hernández Pardo, I. Sobrepera Millet a L. Ruiz Ezquerra, abogados,
- Repsol Comercial de Productos Petrolíferos SA, v zastúpení: M. P. Arévalo Nieto, Á. Requeijo Pascua a M. Villarrubia García, abogados,
- španielska vláda, v zastúpení: L. Aguilera Ruiz, splnomocnený zástupca,
- Európska komisia, v zastúpení: F. Jimeno Fernández a C. Urraca Caviedes, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 8. septembra 2022,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 101 ods. 2 ZFEÚ a článku 2 nariadenia Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch [101 a 102 ZFEÚ] (Ú. v. EÚ L 1, 2003, s. 1; Mim. vyd. 08/002, s. 205).
- 2 Tento návrh bol podaný v rámci sporu medzi ZA, AZ, BX, CV, DU a ET (ďalej spoločne len „dedičia KN“) a Repsol Comercial de Productos Petrolíferos SA (ďalej len „Repsol“) vo veci žalôb podaných dedičmi KN o neplatnosť zmlúv uzavretých medzi nimi a spoločnosťou Repsol, ako aj o náhradu škody údajne spôsobenej týmito zmluvami.

Právny rámec

Právo Únie

Nariadenie č. 1/2003

- 3 Článok 2 nariadenia č. 1/2003, nazvaný „Dôkazné bremeno“, stanovuje:
„Vo všetkých vnútroštátnych konaniach alebo konaniach spoločenstva, ktoré sa týkajú uplatňovania článkov [101 a 102 ZFEÚ], bremeno dokazovania porušenia článku [101] ods. 1 alebo článku [102 ZFEÚ] znáša strana alebo orgán, ktorý túto námietku vzniesol. Podnik alebo združenie podnikov nárokuje si výhody článku [101] ods. 3 [ZFEÚ] znáša dôkazné bremeno splnenia podmienok uvedeného odseku.“

Smernica 2014/104/EÚ

- 4 Odôvodnenie 34 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2014/104/EÚ z 26. novembra 2014 o určitých pravidlách upravujúcich žaloby podľa vnútroštátneho práva o náhradu škody utrpenej v dôsledku porušenia ustanovení práva hospodárskej súťaže členských štátov a Európskej únie (Ú. v. EÚ L 349, 2014, s. 1), stanovuje:

„Zabezpečenie účinného a jednotného uplatňovania článkov 101 a 102 ZFEÚ [Európskou k]omisiou a vnútroštátnymi orgánmi hospodárskej súťaže si v celej [Európskej ú]nii vyžaduje spoločný prístup k účinku konečných rozhodnutí vnútroštátnych orgánov hospodárskej súťaže o porušeníach na následné konania o žalobách o náhradu škody. Takéto rozhodnutia sa prijímajú až po tom, ako bola Komisia o plánovanom rozhodnutí informovaná, alebo ak takéto rozhodnutie neexistuje, o akomkoľvek dokumente, v ktorom sa uvádza ďalší navrhovaný postup podľa článku 11 ods. 4 nariadenia (ES) č. 1/2003, a ak Komisia nezbavila vnútroštátne orgány hospodárskej súťaže ich právomoci začať konania podľa článku 11 ods. 6 uvedeného nariadenia. Komisia by na tento účel mala zabezpečiť jednotné uplatňovanie práva hospodárskej súťaže Únie prostredníctvom usmernení pre vnútroštátne orgány hospodárskej súťaže, a to dvojstranne a zároveň aj v rámci Európskej siete pre hospodársku súťaž. S cieľom posilniť právnu istotu, predísť nejednotnosti pri uplatňovaní článkov 101 a 102 ZFEÚ, zvýšiť účinnosť a procesnú efektívnosť konaní o žalobách o náhradu škody a pomôcť fungovaniu vnútorného trhu pre podniky a spotrebiteľov by o zistení, že došlo k porušeniu článkov 101 alebo 102 ZFEÚ v konečnom rozhodnutí prijatom vnútroštátnym orgánom hospodárskej súťaže alebo preskúmacím súdom nemalo byť možné opätovne konať v následných konaniach o žalobách o náhradu škody. Preto by sa takéto zistenie malo považovať za nevyvrátiteľne preukázané v konaniach o žalobách o náhradu škody podaných v členskom štáte orgánu hospodárskej súťaže alebo preskúmacieho súdu, ktoré sa týkajú daného porušenia. Účinok zistenia by sa však mal vzťahovať len na povahu porušenia a jeho vecný, osobný, časový a územný rozsah, ako ich pri výkone svojej právomoci určil orgán hospodárskej súťaže alebo preskúmací súd. Ak sa v rozhodnutí konštatuje porušenie vnútroštátnych ustanovení práva hospodárskej súťaže, pokiaľ sa právo hospodárskej súťaže Únie a vnútroštátne právo hospodárskej súťaže uplatňujú v tom istom prípade súbežne, takéto porušenie by sa malo takisto považovať za nevyvrátiteľne preukázané.“

- 5 Článok 1 tejto smernice, nazvaný „Predmet úpravy a rozsah pôsobnosti“, stanovuje:

„1. Touto smernicou sa stanovujú pravidlá potrebné na zabezpečenie toho, aby každá osoba, ktorá utrpela škodu spôsobenú porušením práva hospodárskej súťaže podnikom alebo združením podnikov, mohla účinne vykonávať svoje právo uplatniť si nárok na úplnú náhradu tejto škody od tohto podniku alebo združenia. Touto smernicou sa stanovujú pravidlá na podporu nenarušenej hospodárskej súťaže na vnútornom trhu a odstránenie prekážok brániacich jeho riadnemu fungovaniu, a to zabezpečením rovnocennej ochrany všetkých osôb, ktoré utrpeli takúto škodu, v rámci celej Únie.

2. Touto smernicou sa stanovujú pravidlá na účely koordinácie presadzovania pravidiel hospodárskej súťaže zo strany orgánov hospodárskej súťaže a presadzovania týchto pravidiel v rámci konaní o žalobách o náhradu škody na vnútroštátnych súdoch.“

6 Článok 9 uvedenej smernice, nazvaný „Účinok vnútroštátnych rozhodnutí“, stanovuje:

„1. Členské štáty zabezpečia, aby sa porušenie práva hospodárskej súťaže konštatované v konečnom rozhodnutí vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže alebo preskúmacieho súdu považovalo za nevyvrátiteľne preukázané na účely žalôb o náhradu škody podaných na ich vnútroštátne súdy podľa článku 101 alebo 102 ZFEÚ alebo podľa vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže.

2. Členské štáty zabezpečia, aby v prípade konečného rozhodnutia uvedeného v odseku 1 v inom členskom štáte mohlo byť toto konečné rozhodnutie predložené pred vnútroštátnymi súdmi v súlade s vnútroštátnym právom aspoň ako dôkaz *prima facie* skutočnosti, že došlo k porušeniu práva hospodárskej súťaže, a aby sa podľa potreby mohlo posudzovať spolu s akýmkoľvek ďalším dôkazom predloženým účastníkmi.

3. Týmto článkom nie sú dotknuté práva a povinnosti [vnútroštátnych súdov – *neoficiálny preklad*] podľa článku 267 ZFEÚ.“

7 Článok 21 tej istej smernice, nazvaný „Transpozícia“, v odseku 1 uvádza:

„Členské štáty uvedú do účinnosti zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu s touto smernicou do 27. decembra 2016. Bezodkladne Komisii oznámia znenie týchto ustanovení.

Členské štáty uvedú priamo v prijatých opatreniach alebo pri ich úradnom uverejnení odkaz na túto smernicu. Podrobnosti o odkaze upravia členské štáty.“

8 Článok 22 tejto smernice s názvom „Časová pôsobnosť“ stanovuje:

„1. Členské štáty zabezpečia, aby sa vnútroštátne opatrenia prijaté podľa článku 21 na zosúladenie s hmotnoprávnymi ustanoveniami tejto smernice neuplatňovali so spätným účinkom.

2. Členské štáty zabezpečia, aby sa akékoľvek vnútroštátne opatrenia prijaté podľa článku 21, iné ako tie, ktoré sú uvedené v odseku 1, neuplatňovali na žaloby o náhradu škody podané na vnútroštátny súd pred 26. decembrom 2014.“

Španielske právo

9 Článok 75 ods. 1 Ley 15/2007 de Defensa de la Competencia (zákon č. 15/2007 o ochrane hospodárskej súťaže) z 3. júla 2007 (BOE č. 159 zo 4. júla 2007, s. 28848), v znení Real Decreto-ley 9/2017, por el que se transponen directivas de la Unión Europea en los ámbitos financiero, mercantil y sanitario, y sobre el desplazamiento de trabajadores (kráľovský zákonný dekrét č. 9/2017, ktorým sa preberajú smernice Európskej únie vo finančnej, obchodnej a zdravotníckej oblasti a v oblasti vysielania pracovníkov) z 26. mája 2017 (BOE č. 126 z 27. mája 2017, s. 42820), stanovuje:

„Porušenie práva hospodárskej súťaže konštatované konečným rozhodnutím španielskeho orgánu hospodárskej súťaže alebo španielskeho preskúmacieho súdu sa považuje za nevyvrátiteľne preukázané na účely žaloby o náhradu škody podanej na španielskom súde.“

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

- 10 Dedičia KN sú vlastníčkmi čerpacej stanice, ktorú postavil KN. V období rokov 1987 až 2009 KN alebo dedičia KN na jednej strane a Repsol na druhej strane uzavreli niekoľko zmlúv o výhradnom zásobovaní pohonnými hmotami.
- 11 Z návrhu na začatie prejudiciálneho konania vyplýva, že prvé dve zmluvy uzavreté 1. júla 1987 a 1. februára 1996 boli „zmluvy o ďalšom predaji“, pričom vlastníctvo k pohonným hmotám dodaným spoločnosťou Repsol bolo prevedené na KN alebo na dedičov KN po ich natankovaní do nádrže dotknutej čerpacej stanice. Tieto zmluvy stanovovali, že odmena prevádzkovateľa čerpacej stanice pozostáva z provízie, ktorú si prevádzkovateľ mohol uplatniť z maloobchodnej ceny pohonných hmôt, odporúčanej spoločnosťou Repsol.
- 12 Dňa 27. apríla 1999 Asociación de Propietarios de Estaciones de Servicio y Unidades de Suministro de Andalucía (združenie majiteľov čerpacích staníc a zásobovacích jednotiek Andalúzie, Španielsko) podalo na príslušné orgány sťažnosť proti viacerým rafinérskym spoločnostiam, medzi ktorými bola aj Repsol, z dôvodu porušenia vnútroštátneho práva a práva Spoločenstva v oblasti hospodárskej súťaže.
- 13 Rozhodnutím z 11. júla 2001 (ďalej len „rozhodnutie z roku 2001“) Tribunal de Defensa de la Competencia (Súd pre ochranu hospodárskej súťaže, Španielsko) konštatoval, že Repsol tým, že v rámci svojich zmluvných vzťahov s niektorými španielskymi čerpacími stanicami stanovila maloobchodné ceny pohonných hmôt, porušila pravidlá práva hospodárskej súťaže. Tento súd uložil spoločnosti Repsol povinnosť ukončiť toto porušovanie.
- 14 Toto rozhodnutie, ktorého platnosť Repsol spochybnila, bolo potvrdené rozsudkom Audiencia Nacional (Vrchný súd s celoštátnou pôsobnosťou, Španielsko) z 11. júla 2007. Repsol podala proti tomuto rozsudku dovolanie na Tribunal Supremo (Najvyšší súd, Španielsko), ktorý svojím rozsudkom zo 17. novembra 2010 toto dovolanie zamietol. Následne rozhodnutie z roku 2001 nadobudlo právoplatnosť.
- 15 Dňa 22. februára 2001, 22. februára 2006 a 17. júla 2009 dedičia KN uzatvorili so spoločnosťou Repsol ďalšie tri zmluvy. Tieto zmluvy, ktoré boli tiež zmluvami o ďalšom predaji, obsahovali povinnosť výhradného zásobovania od tejto spoločnosti.
- 16 V nadväznosti na vyšetrovanie vykonané Comisión Nacional de la Competencia (Národná komisia pre hospodársku súťaž, Španielsko) prijal tento orgán 30. júla 2009 rozhodnutie (ďalej len „rozhodnutie z roku 2009“), ktorým niektorým rafinérskym spoločnostiam, medzi nimi aj spoločnosti Repsol, uložil sankcie za nepriame stanovenie maloobchodnej ceny pohonných hmôt uplatňovanej dotknutými čerpacími stanicami. Uvedený orgán konštatoval, že Repsol porušila článok 81 ods. 1 ES (teraz článok 101 ods. 1 ZFEÚ) a článok 1 Ley 16/1989 de Defensa de la Competencia (zákon č. 16/1989 o ochrane hospodárskej súťaže) zo 17. júla 1989 (BOE č. 170, z 18. júla 1989, s. 22747).
- 17 Rozhodnutie z roku 2009, proti ktorému bola podaná žaloba o neplatnosť, bolo potvrdené rozsudkami Tribunal Supremo (Najvyšší súd) z 22. mája a 2. júna 2015 a nadobudlo právoplatnosť.
- 18 V rámci konania týkajúceho sa dohľadu Národná komisia pre hospodársku súťaž vydala tri rozhodnutia, v ktorých konštatovala, že Repsol pokračovala v porušovaní pravidiel práva hospodárskej súťaže až do roku 2019.

- 19 Za týchto podmienok dedičia KN podali na základe článku 101 ods. 2 ZFEÚ v nadväznosti na rozhodnutia z rokov 2001 a 2009 na Juzgado de lo Mercantil n° 2 de Madrid (Obchodný súd č. 2 Madrid, Španielsko), vnútroštátny súd, jednak žalobu o neplatnosť zmlúv uzavretých so spoločnosťou Repsol z dôvodu, že táto spoločnosť v rozpore s článkom 101 ods. 1 ZFEÚ stanovila maloobchodnú cenu predmetných palív a pohonných hmôt, a jednak žalobu o náhradu škody údajne spôsobenej týmito zmluvami. S cieľom preukázať existenciu predmetného porušenia sa dedičia KN v rámci týchto žalôb opierajú o rozhodnutia z rokov 2001 a 2009.
- 20 Vnútroštátny súd po prvé pripomína, že podľa článku 2 nariadenia č. 1/2003 dôkazné bremeno týkajúce sa porušenia článku 101 ZFEÚ znáša účastník konania, ktorý túto námietku vzniesol.
- 21 Po druhé poznamenáva, že v zásade v súlade s článkom 9 ods. 1 smernice 2014/104 môže dotknutý žalobca v rámci žaloby o náhradu škody podanej v nadväznosti na rozhodnutie vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže, ktoré nadobudlo právoplatnosť, uniesť svoje dôkazné bremeno týkajúce sa existencie porušenia, tým, že preukáže, že sa toto rozhodnutie týka práve predmetného zmluvného vzťahu.
- 22 Podľa vnútroštátnej judikatúry však v rámci žaloby o neplatnosť podľa článku 101 ods. 2 ZFEÚ, akou je žaloba podaná dedičmi KN, konečné rozhodnutie vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže nemá nijaký záväzný účinok, ak sa nepreukáže, že porušenie konštatované v tomto rozhodnutí a údajné porušenie, ktoré je predmetom tejto žaloby, sú rovnaké a že obeťou tohto porušenia bol žalobca, a nie iná osoba.
- 23 Je teda potrebné vykonať individuálnu analýzu zmluvného vzťahu, ktorý je predmetom sporu, a preukázať, že práve žalobca, prevádzkovateľ čerpaciej stanice, a nie iná osoba, bol obeťou postupov určovania cien.
- 24 Vnútroštátny súd spresňuje, že podľa vnútroštátnej judikatúry, ak sa najmä porušenie konštatované v konečnom rozhodnutí vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže a porušenie, ktoré je predmetom žaloby o neplatnosť podľa článku 101 ods. 2 ZFEÚ, nezhodujú, takéto rozhodnutie nepredstavuje ani nepriamy dôkaz o existencii porušenia pravidiel hospodárskej súťaže.
- 25 V dôsledku toho v prejednáwanej veci musia dedičia KN na účely dosiahnutia rozhodnutia konštatujúceho neplatnosť zmlúv, o ktoré ide vo veci samej, opätovne predložiť tomuto súdu dôkazy predložené v rámci správneho spisu preskúmaného vnútroštátnymi orgánmi hospodárskej súťaže.
- 26 V tejto súvislosti vnútroštátny súd zastáva názor, že popretie akéhokoľvek záväzného účinku konečných rozhodnutí vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže by malo za následok zachovanie platnosti zmlúv, ktoré porušujú článok 101 ZFEÚ.
- 27 Podľa tohto súdu, ak sa dedičom KN podarí preukázať, že tieto zmluvy z časového a územného hľadiska zodpovedajú praktikám sankcionovaným vnútroštátnymi orgánmi hospodárskej súťaže v ich konečných rozhodnutiach, ako aj druhu zmlúv preskúmaných týmito orgánmi, treba konštatovať, že uniesli dôkazné bremeno, ktoré im vyplýva z článku 2 nariadenia č. 1/2003, a teda že sa im podarilo preukázať existenciu porušenia článku 101 ZFEÚ, ktoré je predmetom ich žalôb.

28 Za týchto podmienok Juzgado de lo Social n° 2 de Madrid (Obchodný súd č. 2 Madrid) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

- „1. Ak žalobca preukáže, že jeho zmluvný vzťah výhradného zásobovania a franchisingu (formou komisionárskej zmluvy alebo priameho predaja za referenčnú cenu pri ďalšom predaji so zľavou) so [spoločnosťou Repsol] spadá do rámca územnej a časovej pôsobnosti, ktorú skúmal vnútroštátny orgán hospodárskej súťaže, má sa tento zmluvný vzťah považovať za dotknutý rozhodnutím [Tribunal de Defensa de la Competencia (Súd pre ochranu hospodárskej súťaže...)] z 11. júla 2001 (vec 490/00 REPSOL) alebo rozhodnutím [Národnej komisie pre hospodársku súťaž] z 30. júla 2009 (vec 652/07 REPSOL/CEPSA/BP), pričom požiadavky článku 2 nariadenia č. 1/2003, pokiaľ ide o bremeno týkajúce sa preukázania porušenia, sa na základe týchto rozhodnutí považujú za splnené?
2. V prípade kladnej odpovede na [prvú] otázku a ak sa v prejednávanej veci preukáže, že zmluvný vzťah je dotknutý rozhodnutím Tribunal de Defensa de la Competencia (Súd pre ochranu hospodárskej súťaže...) z 11. júla 2001 (vec 490/00 REPSOL) alebo rozhodnutím [Národnej komisie pre hospodársku súťaž] z 30. júla 2009 (vec 652/07 REPSOL/CEPSA/BP), musí z toho nevyhnutne vyplývať určenie absolútnej neplatnosti tejto dohody v súlade s článkom 101 ods. 2 ZFEÚ?“

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

Úvodné pripomienky

- 29 Vnútroštátny súd odkazuje na smernicu 2014/104 a najmä na jej článok 9 ods. 1 Toto ustanovenie by však mohlo byť relevantné pre rozhodnutie vo veci samej len vtedy, ak by tento spor spadol do jeho vecnej a časovej pôsobnosti.
- 30 V tejto súvislosti, pokiaľ ide o vecnú pôsobnosť článku 9 smernice 2014/104, treba uviesť, ako vyplýva z názvu tejto smernice a jej článku 1, nazvaného „Predmet úpravy a rozsah pôsobnosti“, že uvedená smernica stanovuje určité pravidlá upravujúce žaloby o náhradu škody podané na vnútroštátnej úrovni v dôsledku porušenia ustanovení práva hospodárskej súťaže členských štátov a Únie.
- 31 Z toho vyplýva, že vecná pôsobnosť smernice 2014/104, vrátane jej článku 9, je obmedzená len na žaloby o náhradu škody podané v dôsledku porušenia pravidiel hospodárskej súťaže, a preto sa nevzťahuje na iné druhy žalôb, ktorých predmetom je porušenie ustanovení práva hospodárskej súťaže, ako sú napríklad žaloby o neplatnosť podané na základe článku 101 ods. 2 ZFEÚ.
- 32 Z toho vyplýva, že žaloba o neplatnosť podaná dedičmi KN podľa článku 101 ods. 2 ZFEÚ nepatrí do vecnej pôsobnosti smernice 2014/104.
- 33 Pokiaľ ide o časovú pôsobnosť článku 9 ods. 1 tejto smernice na žalobu o náhradu škody dedičov KN, treba pripomenúť, že na účely určenia časovej pôsobnosti ustanovení uvedenej smernice treba v prvom rade určiť, či dotknuté ustanovenie je alebo nie je hmotnoprávnym ustanovením (rozsudok z 22. júna 2022, Volvo a DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, bod 38).

- 34 V prípade, že by sa článok 9 ods. 1 smernice 2014/104 považoval za „podstatné ustanovenie“, a keďže je v prejednávanej veci nesporné, že táto smernica bola prebratá do španielskeho práva päť mesiacov po uplynutí lehoty na prebratie stanovenej v jej článku 21, keďže kráľovský zákonný dekrét č. 9/2017, ktorým sa preberá uvedená smernica, nadobudol účinnosť 27. mája 2017, treba v druhom rade overiť, či situácia, o ktorú ide vo veci samej, v rozsahu, v akom ju nemožno považovať za novú, nastala pred uplynutím lehoty na prebratie tejto smernice, teda pred 27. decembrom 2016, alebo či naďalej vyvolávala účinky po uplynutí tejto lehoty (pozri v tomto zmysle rozsudok z 22. júna 2022, Volvo a DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, body 42 a 48).
- 35 Naopak, ak je toto ustanovenie kvalifikované ako „procesné ustanovenie“, má sa uplatňovať na dotknutú právnu situáciu v čase, keď nadobudlo účinnosť (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. júna 2021, Jumbocarry Trading, C-39/20, EU:C:2021:435, bod 28).
- 36 Pokiaľ ide po prvé o hmotnoprávnu alebo nehmotnoprávnu povahu článku 9 ods. 1 smernice 2014/104, treba pripomenúť, že podľa tohto ustanovenia členské štáty zabezpečia, aby sa porušenie práva hospodárskej súťaže konštatované v konečnom rozhodnutí vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže alebo preskúmacieho súdu považovalo za nevyvrátiteľne preukázané na účely žaloby o náhradu škody podanej na ich vnútroštátne súdy podľa článkov 101 alebo 102 ZFEÚ alebo podľa vnútroštátneho práva hospodárskej súťaže.
- 37 Zo znenia uvedeného ustanovenia vyplýva, že konečným rozhodnutiam vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže alebo prípadne rozhodnutiam preskúmacieho súdu, ktorými sa konštatujú porušenia práva hospodárskej súťaže, v podstate priznáva záväzný účinok na účely žalôb o náhradu škody podaných na súde v tom istom členskom štáte, v ktorom tento orgán vykonáva svoje právomoci.
- 38 Konkrétne článok 9 ods. 1 smernice 2014/104 stanovuje nevyvrátiteľnú domnienku týkajúcu sa existencie porušenia práva hospodárskej súťaže.
- 39 Keďže, ako vyplýva z judikatúry Súdneho dvora, existencia porušenia práva hospodárskej súťaže, existencia škody spôsobenej týmto porušením, príčinná súvislosť medzi touto škodou a uvedeným porušením, ako aj totožnosť osoby, ktorá sa tohto porušenia dopustila, patria medzi nevyhnutné dôkazy, ktoré musí mať poškodená osoba k dispozícii, aby mohla podať žalobu o náhradu škody (pozri v tomto zmysle rozsudok z 22. júna 2022, Volvo a DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, bod 60), treba konštatovať, že článok 9 ods. 1 smernice 2014/104 sa týka existencie jedného zo základných prvkov mimozmluvnej občianskoprávnej zodpovednosti za porušenie práva hospodárskej súťaže, a preto sa musí, ako v podstate uviedol generálny advokát v bode 64 svojich návrhov, kvalifikovať ako hmotnoprávne pravidlo.
- 40 Treba teda konštatovať, že článok 9 ods. 1 smernice 2014/104 je hmotnoprávnym ustanovením v zmysle článku 22 ods. 1 tejto smernice.
- 41 Ako vyplýva z bodu 34 tohto rozsudku, na určenie časovej uplatniteľnosti článku 9 ods. 1 smernice 2014/104 treba po druhé tiež overiť, či situácia, o akú ide vo veci samej, nastala pred uplynutím lehoty na prebratie tejto smernice, alebo či naďalej vyvolávala účinky aj po uplynutí tejto lehoty.
- 42 Na tento účel treba zohľadniť povahu a mechanizmus fungovania článku 9 ods. 1 smernice 2014/104 (pozri v tomto zmysle rozsudok z 22. júna 2022, Volvo a DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, body 49 a 100).

- 43 Ako vyplýva z bodu 38 tohto rozsudku, toto ustanovenie stanovuje domnienku, podľa ktorej sa porušenie práva hospodárskej súťaže konštatované v konečnom rozhodnutí vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže alebo v rozhodnutí preskúmacieho súdu musí považovať za nevyvrátiteľne preukázané na účely žaloby o náhradu škody v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže podanej v nadväznosti na takéto rozhodnutia na súde toho istého členského štátu, v ktorom tento orgán a tento preskúmací súd vykonávajú svoje právomoci.
- 44 Vzhľadom na to, že skutočnosť, ktorú normotvorca Únie identifikoval ako skutočnosť, ktorá umožňuje považovať dotknuté porušenie na účely žaloby o náhradu škody za nevyvrátiteľne preukázané, je dátum, ku ktorému sa dotknuté rozhodnutie stalo konečným, treba overiť, či tento dátum predchádza dňu uplynutia lehoty na prebratie smernice 2014/104, keďže táto smernica nebola prebratá do španielskeho práva v tejto lehote.
- 45 V prejednávanej veci zo spisu, ktorý má Súdny dvor k dispozícii, na jednej strane vyplýva, že rozhodnutie z roku 2001 nadobudlo právoplatnosť v nadväznosti na rozsudok Tribunal Supremo (Najvyšší súd) zo 17. novembra 2010. Na druhej strane rozhodnutie z roku 2009 nadobudlo právoplatnosť v nadväznosti na rozsudky Tribunal Supremo (Najvyšší súd) z 22. mája a 2. júna 2015. Tieto rozhodnutia sa tak stali konečnými pred dátumom uplynutia lehoty na prebratie smernice 2014/104. Z toho vyplýva, že situácie, o ktoré ide vo veci samej, nastali.
- 46 V dôsledku toho vzhľadom na článok 22 ods. 1 smernice 2014/104 treba konštatovať, že článok 9 ods. 1 tejto smernice nemožno uplatniť *ratione temporis* na žaloby o náhradu škody podané v nadväznosti na rozhodnutia vnútroštátnych orgánov hospodárskej súťaže, ktoré sa stali konečnými pred dátumom uplynutia lehoty na prebratie uvedenej smernice.
- 47 Za týchto podmienok treba v prejednávanej veci preskúmať vnútroštátnu právnu úpravu, ako ju vykladajú príslušné vnútroštátne súdy, najmä vzhľadom na článok 101 ZFEÚ, tak ako bol vykonaný článkom 2 nariadenia č. 1/2003.

O veci samej

- 48 Svojou prvou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 101 ZFEÚ, tak ako bol vykonaný článkom 2 nariadenia č. 1/2003 a v spojení so zásadou efektivity, vykladať v tom zmysle, že porušenie práva hospodárskej súťaže konštatované v rozhodnutí vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže, ktoré bolo predmetom žaloby o neplatnosť podanej na príslušných vnútroštátnych súdoch, ktoré sa však stalo konečným po tom, čo bolo potvrdené týmito súdmi, v rámci žaloby o neplatnosť podľa článku 101 ods. 2 ZFEÚ, ako aj žaloby o náhradu škody v dôsledku porušenia článku 101 ZFEÚ treba považovať za preukázanú žalobkyňou, pokiaľ sa nepreukáže opak, čím sa dôkazné bremeno vymedzené v tomto článku 2 prenáša na žalovanú, pokiaľ sa časová a územná pôsobnosť údajného porušenia, ktoré je predmetom týchto žalôb, zhoduje s časovou a územnou pôsobnosťou porušenia, ktoré bolo konštatované v tomto rozhodnutí.
- 49 Podľa ustálenej judikatúry, rovnako ako právo Únie vytvára povinnosti pre jednotlivcov, má tiež zakladať práva, ktoré sú súčasťou právneho dedičstva týchto jednotlivcov. Tieto práva vznikajú nielen vtedy, keď ich výslovne uvádzajú Zmluvy, ale aj z dôvodu povinností, ktoré Zmluvy riadne vymedzeným spôsobom ukladajú tak jednotlivcom, ako aj členským štátom a inštitúciám Únie (rozsudok z 11. novembra 2021, Stichting Cartel Compensation a Equilib Netherlands, C-819/19, EU:C:2021:904, bod 47, ako aj citovaná judikatúra).

- 50 Treba pripomenúť, že článok 101 ods. 1 a článok 102 ZFEÚ vyvolávajú priame účinky vo vzťahoch medzi jednotlivcami a zakladajú dotknutým osobám práva, ktoré sú vnútroštátne súdy povinné ochraňovať (rozsudok zo 14. marca 2019, Skanska Industrial Solutions a i., C-724/17, EU:C:2019:204, bod 24).
- 51 Plná účinnosť týchto ustanovení a najmä potrebný účinok zákazov, ktoré sú v nich uvedené, by boli spochybnené, ak by sa akákoľvek osoba nemohla domáhať náhrady škody, ktorá jej bola údajne spôsobená zmluvou alebo správaním spôsobilým obmedziť alebo skresliť hospodársku súťaž (pozri v tomto zmysle rozsudky zo 14. marca 2019, Skanska Industrial Solutions a i., C-724/17, EU:C:2019:204, bod 25, a z 28. marca 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, bod 39).
- 52 Žaloby o náhradu škody v dôsledku porušenia pravidiel hospodárskej súťaže Únie podané na vnútroštátne súdy totiž zabezpečujú plnú účinnosť článku 101 ZFEÚ, najmä potrebný účinok zákazu uvedeného v jeho odseku 1 a posilňujú tak operatívnosť pravidiel Únie v oblasti hospodárskej súťaže, keďže môžu odrádzať od často utajených dohôd alebo postupov, ktoré môžu obmedziť alebo skresliť hospodársku súťaž (pozri v tomto zmysle rozsudok z 11. novembra 2021, Stichting Cartel Compensation a Equilib Netherlands, C-819/19, EU:C:2021:904, bod 50, ako aj citovanú judikatúru).
- 53 Ako v podstate uviedol generálny advokát v bode 82 svojich návrhov, to isté platí pre žaloby o neplatnosť podané podľa článku 101 ods. 2 ZFEÚ.
- 54 Akákoľvek osoba má totiž právo súdnou cestou namietat porušenie článku 101 ods. 1 ZFEÚ a z tohto dôvodu na základe tohto ustanovenia namietat neplatnosť dohody alebo nedovoleného postupu, ako je stanovené v článku 101 ods. 2 ZFEÚ, ako aj domáhať sa náhrady spôsobenej škody, ak existuje príčinná súvislosť medzi uvedenou škodou a touto dohodou alebo týmto postupom (pozri v tomto zmysle rozsudok z 11. novembra 2021, Stichting Cartel Compensation a Equilib Netherlands, C-819/19, EU:C:2021:904, bod 49, ako aj citovanú judikatúru).
- 55 Ako totiž vyplýva z ustálenej judikatúry, úlohou vnútroštátnych súdov poverených v rámci ich právomocí uplatňovaním ustanovení práva Únie je nielen zabezpečenie úplnej účinnosti týchto noriem, ale aj ochrana práv, ktoré poskytujú jednotlivcom. Práve týmto súdom je zverená úloha zabezpečiť právnu ochranu vyplývajúcu pre osoby podliehajúce súdnej právomoci z priameho účinku ustanovení práva Únie (rozsudok z 11. novembra 2021, Stichting Cartel Compensation a Equilib Netherlands, C-819/19, EU:C:2021:904, bod 52, ako aj citovaná judikatúra).
- 56 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa článku 2 nariadenia č. 1/2003 vo všetkých vnútroštátnych konaniach alebo konaniach Únie, ktoré sa týkajú uplatňovania článkov 101 a 102 ZFEÚ, dôkazné bremeno porušenia článku 101 ods. 1 alebo článku 102 ZFEÚ znáša strana alebo orgán, ktorý túto námietku vzniesol.
- 57 Hoci článok 2 nariadenia č. 1/2003 výslovne upravuje dôkazné bremeno, a to aj v situáciách, v ktorých sú žaloby o neplatnosť podľa článku 101 ods. 2 ZFEÚ a/alebo žaloby o náhradu škody v dôsledku porušenia práva hospodárskej súťaže podané v nadväznosti na konečné rozhodnutie vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže, o aké ide vo veci samej, nič to nemení na tom, že nariadenie č. 1/2003 neobsahuje ustanovenia týkajúce sa účinkov týchto rozhodnutí v rámci týchto dvoch typov žalôb.

- 58 V prípade neexistencie právnej úpravy Únie v danej oblasti uplatniteľnej *ratione materiae* alebo *ratione temporis* však prináleží vnútroštátnemu právnemu poriadku každého členského štátu, aby upravil podmienky výkonu práva domáhať sa neplatnosti dohôd alebo rozhodnutí podľa článku 101 ods. 2 ZFEÚ, ako aj práva na náhradu škody vyplývajúcej z porušenia článku 101 ZFEÚ, vrátane tých, ktoré sa týkajú záväzných účinkov konečných rozhodnutí vnútroštátnych orgánov hospodárskej súťaže v rámci takýchto typov žalôb, pokiaľ sú dodržané zásady ekvivalencie a efektivity (pozri v tomto zmysle rozsudok z 28. marca 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, bod 42).
- 59 Pravidlá uplatniteľné na žaloby určené na zabezpečenie ochrany práv, ktoré osobám podliehajúcim súdnej právomoci vyplývajú priamo z práva Únie, teda nesmú byť menej výhodné ako pravidlá týkajúce sa podobných žalôb vnútroštátnej povahy (zásada ekvivalencie) a nesmú prakticky znemožniť alebo nadmerne sťažiť výkon práv, ktoré priznáva právny poriadok Únie (zásada efektivity) (rozsudok z 28. marca 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, bod 43).
- 60 Konkrétne podmienky uvedené v bode 58 tohto rozsudku nesmú brániť účinnému uplatňovaniu článkov 101 a 102 ZFEÚ a musia byť prispôsobené osobitostiam vecí patriacich do práva hospodárskej súťaže, ktoré v zásade vyžadujú vykonanie komplexnej skutkovej a ekonomickej analýzy (pozri v tomto zmysle rozsudok z 28. marca 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, body 44, 46 a 47).
- 61 Ako uviedol generálny advokát v bodoch 91 a 92 svojich návrhov, výkon práva na náhradu škody v dôsledku porušenia článku 101 ZFEÚ by sa nadmerne sťažil, ak by sa konečným rozhodnutiam orgánu hospodárskej súťaže nepriznali žiadne účinky v občianskoprávných žalobách o náhradu škody alebo na určenie neplatnosti dohôd alebo rozhodnutí zakázaných podľa tohto článku.
- 62 S cieľom zabezpečiť účinné uplatňovanie článkov 101 a 102 ZFEÚ, najmä v rámci žalôb o neplatnosť podaných na základe článku 101 ods. 2 ZFEÚ a žalôb o náhradu škody v dôsledku porušenia pravidiel hospodárskej súťaže podaných v nadväznosti na rozhodnutie vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže, ktoré bolo predmetom žaloby o neplatnosť podanej na príslušných vnútroštátnych súdoch, ktoré sa však stalo konečným po tom, čo bolo potvrdené týmito súdmi, a ktoré už nemôže byť predmetom riadneho konania, treba najmä uviesť, že v rámci konaní týkajúcich sa takýchto žalôb podaných na súde toho istého členského štátu, v ktorom tento orgán vykonáva svoje právomoci, konštatovanie porušenia práva hospodárskej súťaže uvedeným orgánom preukazuje existenciu tohto porušenia, pokiaľ sa nepreukáže opak, čo prináleží žalovanému, pokiaľ jeho povaha, ako aj jeho vecný, osobný, časový a územný rozsah zodpovedajú povahe porušenia konštatovaného v tomto rozhodnutí.
- 63 Za týchto podmienok treba konštatovať, že na účely takýchto konaní treba existenciu porušenia práva hospodárskej súťaže Únie konštatovaného v takomto rozhodnutí považovať za preukázanú žalobkyňou, pokiaľ sa nepreukáže opak, čím sa dôkazné bremeno vymedzené v článku 2 nariadenia č. 1/2003 prenáša na žalovanú, pokiaľ povaha, ako aj vecný, osobný, časový a územný rozsah údajných porušení, ktoré sú predmetom žalôb podaných žalobkyňou, zodpovedajú povahe a rozsahu porušenia konštatovaného v uvedenom rozhodnutí.

- 64 Okrem toho, ak sa porušíteľ, povaha, právna kvalifikácia, dĺžka trvania a územný rozsah porušenia konštatovaného v tomto type rozhodnutia a porušenia, ktoré je predmetom dotknutej žaloby, zhodujú len čiastočne, zistenia obsiahnuté v takomto rozhodnutí nie sú nevyhnutne irelevantné, ale predstavujú nepriame dôkazy existencie skutočností, ktorých sa tieto konštatovania týkajú, ako v podstate uviedol generálny advokát v bode 97 svojich návrhov.
- 65 V prejednávanej veci prináleží vnútroštátnemu súdu, aby overil, či dedičia KN preukázali, že ich situácia patrí do pôsobnosti rozhodnutí z rokov 2001 a 2009, a najmä, či povaha, ako aj vecný, osobný, časový a územný rozsah údajných porušení, ktoré sú predmetom ich žaloby o neplatnosť a žaloby o náhradu škody podaných v nadväznosti na tieto konečné rozhodnutia, zodpovedajú povahe a rozsahu porušení, ktoré boli konštatované v týchto rozhodnutiach.
- 66 Ak by to tak nebolo a porušenia konštatované v uvedených rozhodnutiach sa prekrývali len v obmedzenej miere s porušeniami namietanými v rámci žalôb podaných dedičmi KN, možno sa na tieto rozhodnutia odvolávať ako na nepriame dôkazy o existencii skutočností, ktorých sa týkajú zistenia uvedené v týchto rozhodnutiach.
- 67 Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy treba na prvú otázku odpovedať tak, že článok 101 ZFEÚ, tak ako bol vykonaný článkom 2 nariadenia č. 1/2003 a v spojení so zásadou efektivity, sa má vykladať v tom zmysle, že porušenie práva hospodárskej súťaže konštatované v rozhodnutí vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže, ktoré bolo predmetom žaloby o neplatnosť podanej na príslušných vnútroštátnych súdoch, ktoré sa však stalo konečným po tom, čo bolo potvrdené týmito súdmi, sa má v rámci žaloby o neplatnosť podľa článku 101 ods. 2 ZFEÚ, ako aj žaloby o náhradu škody v dôsledku porušenia článku 101 ZFEÚ považovať za preukázané žalobkyňou, pokiaľ sa nepreukáže opak, čím sa dôkazné bremeno vymedzené v tomto článku 2 prenáša na žalovanú, pokiaľ sa povaha údajného porušenia, ktoré je predmetom týchto žalôb, ako aj jeho vecný, osobný, časový a územný rozsah zhodujú s tými, ktoré sa týkajú porušenia, ktoré bolo konštatované v uvedenom rozhodnutí.

O druhej otázke

- 68 Svojou druhou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa má článok 101 ZFEÚ vykladať v tom zmysle, že pokiaľ sa žalobkyňi podarí preukázať existenciu porušenia tohto článku, ktoré je predmetom jej žaloby o neplatnosť podanej podľa článku 101 ods. 2 ZFEÚ, ako aj jej žaloby o náhradu škody podanej na účely náhrady škody spôsobenej týmto porušením, dohody dotknuté týmito žalobami, ktoré porušujú článok 101 ZFEÚ, sú absolútne neplatné v celom rozsahu.
- 69 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že podľa článku 101 ods. 2 ZFEÚ sú dohody alebo rozhodnutia zakázané podľa tohto článku absolútne neplatné.
- 70 Táto neplatnosť, ktorej sa môže dovolávať každý, je pre súd záväzná, pokiaľ sú splnené podmienky pre uplatnenie článku 101 ods. 1 ZFEÚ a dotknutá dohoda nemôže odôvodniť udelenie výnimky podľa článku 101 ods. 3 ZFEÚ. Keďže v prípade neplatnosti uvedenej v článku 101 ods. 2 ZFEÚ ide o absolútnu neplatnosť, dohoda, ktorá je na základe tohto ustanovenia neplatná, je neúčinná aj vo vzťahoch medzi jej účastníkmi a nemožno ju uplatniť voči tretím osobám. Okrem toho táto neplatnosť môže ovplyvniť všetky minulé aj budúce účinky dotknutej dohody alebo rozhodnutia (rozsudok z 20. septembra 2001, Courage a Crehan, C-453/99, EU:C:2001:465, bod 22).

- 71 Absolútna neplatnosť stanovená v článku 101 ods. 2 ZFEÚ sa týka len zmluvných ustanovení nezlučiteľných s článkom 101 ods. 1 ZFEÚ. Dôsledky tejto neplatnosti pre všetky ostatné časti dohody nepatria do pôsobnosti práva Únie. Tieto dôsledky musí posúdiť vnútroštátny súd podľa práva jeho členského štátu (pozri v tomto zmysle rozsudok zo 14. decembra 1983, *Société de vente de ciments et bétons de l'Est*, 319/82, EU:C:1983:374, bod 12).
- 72 Je teda úlohou vnútroštátneho súdu, aby na základe uplatniteľného vnútroštátneho práva posúdil rozsah a dôsledky prípadnej neplatnosti určitých zmluvných doložiek podľa článku 101 ods. 2 ZFEÚ pre všetky zmluvné vzťahy (rozsudok z 18. decembra 1986, *VAG France*, 10/86, EU:C:1986:502, bod 15).
- 73 Absolútna neplatnosť stanovená v článku 101 ods. 2 ZFEÚ sa teda uplatňuje len na tie časti dohody, ktoré článok 101 ods. 1 ZFEÚ zakazuje. Dohoda ako celok je neplatná len vtedy, pokiaľ sú tieto časti zjavne neoddeliteľnou súčasťou dohody ako takej (pozri v tomto zmysle rozsudok z 28. februára 1991, *Delimitis*, C-234/89, EU:C:1991:91, bod 40).
- 74 Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy treba na druhú otázku odpovedať tak, že článok 101 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že ak sa žalobkyni podarí preukázať existenciu porušenia tohto článku, ktoré je predmetom jej žaloby o neplatnosť podanej podľa článku 101 ods. 2 ZFEÚ, ako aj jej žaloby o náhradu škody v dôsledku tohto porušenia, vnútroštátny súd musí z toho vyvodiť všetky dôsledky a podľa článku 101 ods. 2 ZFEÚ vyvodiť najmä absolútnu neplatnosť všetkých zmluvných ustanovení, ktoré sú nezlučiteľné s článkom 101 ods. 1 ZFEÚ, pričom dotknutá dohoda ako celok je absolútne neplatná len vtedy, pokiaľ sú tieto časti zjavne neoddeliteľnou súčasťou dohody ako takej.

O trovách

- 75 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (prvá komora) rozhodol takto:

- Článok 101 ZFEÚ, tak ako bol vykonaný článkom 2 nariadenia Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch [101 a 102 ZFEÚ] a v spojení so zásadou efektivity, sa má vykladať v tom zmysle, že porušenie práva hospodárskej súťaže konštatované v rozhodnutí vnútroštátneho orgánu hospodárskej súťaže, ktoré bolo predmetom žaloby o neplatnosť podanej na príslušných vnútroštátnych súdoch, ktoré sa však stalo konečným po tom, čo bolo potvrdené týmito súdmi, sa má v rámci žaloby o neplatnosť podľa článku 101 ods. 2 ZFEÚ, ako aj žaloby o náhradu škody v dôsledku porušenia článku 101 ZFEÚ považovať za preukázané žalobkyňou, pokiaľ sa nepreukáže opak, čím sa dôkazné bremeno vymedzené v tomto článku 2 prenáša na žalovanú, pokiaľ sa povaha údajného porušenia, ktoré je predmetom týchto žalôb, ako aj jeho vecný, osobný, časový a územný rozsah zhodujú s tými, ktoré sa týkajú porušenia, ktoré bolo konštatované v uvedenom rozhodnutí.**

- 2. Článok 101 ZFEÚ sa má vykladať v tom zmysle, že ak sa žalobkyni podarí preukázať existenciu porušenia tohto článku, ktoré je predmetom jej žaloby o neplatnosť podanej podľa článku 101 ods. 2 ZFEÚ, ako aj jej žaloby o náhradu škody v dôsledku tohto porušenia, vnútroštátny súd musí z toho vyvodiť všetky dôsledky a podľa článku 101 ods. 2 ZFEÚ vyvodíť najmä absolútnu neplatnosť všetkých zmluvných ustanovení, ktoré sú nezlučiteľné s článkom 101 ods. 1 ZFEÚ, pričom dotknutá dohoda ako celok je absolútne neplatná len vtedy, pokiaľ sú tieto časti zjavne neoddeliteľnou súčasťou dohody ako takej.**

Podpisy